

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 316 sahifa,
16-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Raqamli savodxonlikni rivojlantirishda sun'iy intellekt vositalarining pedagogik va metodologik imkoniyatlari.....	10
Shermanova Feruza Djumaboyevna	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarining o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosarlarining boshqaruv madaniyati	15
Xurramov Anvar Vafqulovich	
5–7 yoshli bolalar jismoniy rivojlanishida futbol o'yin elementlarining pedagogik ahamiyati	19
Olim Ziyoyev Toshpulatovich	
Bo'lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirish usullari.....	23
Ashirov Abdirashid Ravshanovich, G'ulomova Durdona Shovkat qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish metodikasi	26
Ashirov Abdirashid Ravshanovich, Olimjonova Humora	
Algebra va funksiya: SAT matematikasining asosi	30
Abdullayev G'ayratjon Mutalipovich	
Psixologik savodxonlikning psixologik xizmat samaradorligini ta'minlashdagi nazariy va amaliy asoslari	34
Fayzullayev Mirzaodil Mirzamurodovich	
Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalarda pedagogik odobni rivojlantirish muammosi	40
Fayzullayeva Feruza Aktamjon qizi	
Yosh oilalarning mustahkamligiga zamonaviy axborot vositalaridan foydalanishning ta'siri	44
Kushakova Nargiza Islambaevna	
Strategic Educational Management: Methods for Improving Teaching and Learning Outcomes	47
Majitova Munisa Oybek qizi	
Talabalarda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	51
Normurodova Qunduz Tursun qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida masofaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish	54
Nurmaxmatov Lutfulla Abduxomid o'g'li	
Savod o'rgatish davrida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	58
Po'latova Sitora Olimjonovna	
Yosh sportchilarni tarbiyalash va huquqiy himoya qilishning pedagogik mexanizmlari	62
Rahmonov Amirshoh Abdumuxtorovich	
Bo'lajak kimyo o'qituvchisining metodik tayyorgarligini takomillashtirish.....	66
Shomurotova Sh. X.	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida lingvistik kompetensiyani rivojlantirishning metodika asoslari	70
Shukurova Zarina Mirobid qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi	
Raqamli savodxonlikni rivojlantirishda sun'iy intellekt vositalarining pedagogik va metodologik imkoniyatlari.....	73
Shermanova Feruza Djumaboyevna	
Bo'lajak o'qituvchilarning ijtimoiy-emotsional kompetentligini rivojlantirishda art-pedagogik texnologiyalar .	77
Suvanova Kamola Raimqul qizi	
O'quvchilarning mustaqil fikrlash samaradorligini oshirishda muammoli ta'lim texnologiyasining o'rni.....	81
Zikriyoyeva Feruza Sadullo qizi	
Обучение основам ультразвуковой диагностики с использованием метода “Каждый учит каждого” ...	85
Набиев Абдулло Абдувохидович	
To'lepbergen Qayipbergenov asarlarida komil insonni tarbiyalash masalalari	88
Xabibnazarova Saiyra Baxitbayevna	

Alisher Navoiyning "Hayrat ul-abror" asari orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy fazilatlarini shakllantirish	91
<i>Karamatova Dilfuza Sadinovna, Mahmudova Niginabonu Mizrof qizi</i>	
Ekologik muammoli vaziyatlar orqali kimyo fanida kreativ tafakkurni rivojlantirish metodikasi	96
<i>Ibodullayeva M. I., Dinnazarova F. S.</i>	
Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida masofaviy ta'limni tashkil etish metodikasi	101
<i>Saydullayev Zafar Erkinovich</i>	
Talabalarni milliy hunarmandchilik vositasida samogen tarbiyalashda tarixiylik tamoyili	104
<i>Allanov Shuxrat Qilichovich</i>	
"Harry Potter" asarining o'zbekcha tarjimasida stilistik vositalarni qayta yaratish masalalari	108
<i>Fayziyev Baxodir Baxshilloevich</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalar nutqini o'stirishning integratsiyalashgan texnologiyalaridan foydalanish	112
<i>Imamova Nilufar Zabiylulla qizi, Nurmatova Gulchexra Baxadirovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida lingvistik kompetensiyani rivojlantirishning metodik asoslari	116
<i>Shukurova Zarina Mirobid qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash	119
<i>Eshonqulova Ma'suda Habibovna</i>	
Yosh oilalarda nikoh barqarorligini ta'minlovchi psixologik omillar	123
<i>Islomova Ozoda Isomiddin qizi</i>	
Aqliy rivojlanishida orqada qolgan bolalarni inklyuziv ta'limda o'qitish metodologiyasi	127
<i>Abdullayeva Maftuna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida xavfsiz psixologik muhit yaratishning pedagogik ahamiyati	131
<i>Turayeva Gulchexra Urayimovna, Ziyaeva Umida Xolmat qizi</i>	
STEAM asosida kollaborativ ta'lim muhitida metakompetensiyalarni rivojlantirish	135
<i>Axmadova Malika</i>	
Yosh sportchilarni sportga yo'naltirish va sportchilarni tanlash muammolari (futbol sport turi misolida)	139
<i>Xotamov Jaloliddin Xusniddin o'g'li</i>	
Biologiyada amaliy tajribalar o'tkazishning zamonaviy virtual yechimlari	143
<i>Mirzayeva Nodira Abduxamidovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik madaniyatni shakllantirishning ahamiyati	146
<i>D. P. Xodiyeva, M. Sh. To'rayeva</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativlikni shakllantirish metodikasi (texnologiya darslari misolida)	150
<i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Jurayeva Ozoda Ortiq qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda matematika fanini o'rgatishda raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish	154
<i>G'. Yu. Eshmirzayev</i>	
O'quvchilarning ilmiy tafakkurini rivojlantirishda kimyo ta'limining o'rni va o'ziga xos jihatlari	157
<i>Kamolova Nargiza Ibragimovna</i>	
Bilingvizm (ikki tillilik) sharoitida o'quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari	161
<i>Mapruza Embergenova</i>	
Zamonaviy jamiyatda gender sotsializatsiyasi va psixologik jins xususiyatlari: maskulinlik, femininlik va androginlikning empirik tahlili	167
<i>Nasrullayeva Asolat Abdumalik qizi</i>	
Bo'lajak muhandislarda chiziqli tenglamalar sistemalari va ularning amaliy tatbiqlarini o'qitish haqida	171
<i>Qushmurotov Umurbek Ibadillayevich</i>	
Bo'lajak tibbiyot xodimlarining xorijiy til kompetensiyasini rivojlantirish bo'yicha tajriba-sinov ishlari natijalari	177
<i>Raximova Nigora Atakulovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ko'p ma'noli so'zlar ustida ishlash orqali nutqiy qobiliyatini rivojlantirish ..	180
<i>Xo'jayeva Durdonaxon Maqsud qizi, Rustamova Zulfiya Xolmirzayevna</i>	
Pul qadriyatining o'smirlik davrida shakllanishiga ta'sir etuvchi milliy, ijtimoiy va psixologik omillar: iqtisodiy ijtimoiylashuvning psixodinamik yondashuvda tahlili	184
<i>Xolmuratova Mahbuba Maxmudovna</i>	

O'smirlarda koping xulq-atvor shakllanishida ota-ona va farzand o'rtasidagi munosabatlarning psixologik xususiyatlari ..... Yarmatova Sanobar Jo'rayevna	189
Raqamli ta'lim muhitida talabalarning matematik kompetensiyalarini rivojlantirishda interfaol metodlar ..... Norquvatova Diyora Davron qizi	193
Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari ..... Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna	197
Системно-функциональное моделирование и эмпирический анализ нравственно-волевой детерминации в профессиональной деятельности военнослужащих ..... Зохилов Нодирбек Улугбекович	201
Kimyo fanini o'qitishda muommali ta'lim metodining o'рни va amaliy ahamiyati ..... Kultayev Kuzibay Kazakbayevich	205
Rolli o'yinlar asosida maktabgacha yoshdagi bolalarni erta kasbga yo'naltirishning pedagogik shart-sharoitlari ..... Niginabonu Fayzullayeva	209
Boshlang'ich sinflarda PIRLS va TIMSS talablariga mos ta'lim texnologiyalarini qo'llashning didaktik asoslari ..... Qurbonova Maxtuma Fazliddinovna, Mamedova Maxfuza Erkinovna, Omonova Gulandom Davlatovna	214
Raqamli texnologiyalar vositasida virtual laboratoriyalarni o'qitish ..... Tilovova Turdixol Baratovna	219
Hosila va uning tadbirlarini o'rgatishda zamonaviy yondashuvlar ..... Absamatov Zuxriddin Axmad o'g'li	222
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining diskursiv kompetensiyasini shakllantirish texnologiyalarini amaliyotda qo'llash usullari ..... Dauletnazarova Ainura Kayirbaevna	228
O'quvchilar o'rtasida bullingni oldini olish va pedagogik-psixologik omillarni bartaraf etish yo'llari ..... U. A. Alibayeva	233
Yosh avlodning milliy tarbiyasini shakllantirishda xalq pedagogikasining pedagogik-psixologik mexanizmlari ..... O. K. Kadambayeva	236
Bo'lajak logopedlar rinolaliyani og'ir nutq nuqsoni sifatida o'rganishda qo'llaniladigan topshiriqlarning ahamiyati ..... Achilova Sevara Djasirkulovna	240
Tarjima mashqlari orqali nemis tili (DaF) darsida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish ..... Musayeva Guzal Ne'matillayevna	243
O'tkir Rahmat she'rlari lingvopoetikasi ..... Xoldarova Gulchehra Tajibayevna	247
Проблемы и тенденции развития грамматики русского языка ..... Юлдашев Баходир Бекмуратович	250
O'smir taekvondochilarning qo'l-oyoq kuchining an'anaviy mashg'ulotlar davomida o'sish sur'ati ..... A. X. Norov	253
Инновационные педагогические технологии в преподавании русского языка и проблемы повышения качества подготовки кадров ..... Адилова Солияхон	259
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining qobiliyatlari va imkoniyatlarini rivojlantirish ..... Muminjonova Muhayyo G'ulomovna	263
Nutqning ijtimoiy-psixologik va lingvistik xususiyatlari ..... Sh. I. Nurmatova, G. B. Xujamova	268
Boshlang'ich sinflarda kreativ ta'lim muhitini shakllantirish va o'quv materiallarining ahamiyati ..... Abdullayeva Uljalg'as Tulegen qizi	271
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida shaxsiy pedagogik kompetensiyani aniqlash metodologiyasi ..... D. O'. Yo'ldosheva, J. A. Jovlijev	274

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga badiiy adabiyot vositasida ijtimoiy xulq madaniyati bilan tanishtirishning ahamiyati.....	278
Daminova Shoxista Farxodovna	
Using the Method of Mnemonics in Teaching English Idioms: Enhancing Retention and Comprehension in EFL Learners	281
Dusmamadova Gulsum Shukhratovna	
Sun'iy intellekt asosida shaxsiylashtirilgan matematika ta'limining o'quvchilar natijalariga ta'siri	284
Jurayeva Gulshanoy Turdiyevna	
Talabalarda sanogen tafakkurni rivojlantirishda axborot oqimlarining ijobiy ta'sirlari.....	288
Karimova Umida Alijon qizi	
Viruslar replikasiyasining molekulyar asoslari va uni o'qitishda "Case-study" metodining samaradorligi.....	293
O'. E. Xo'janazarov, B. B. Ishmo'minov, M. Fayzieva, M. Xayitmuratova	
Psixodiagnostik metodikalar asosida talabalarning xarakter aksentuatsiyasining gender farqlarini o'rganish	298
Sh. Allanazarova, R. Janabaeva	
"Muhofazaga olingan hududlar" modulidan talabalarning bilimni nazorat qilishga mo'ljallangan nostandart testlardan foydalanish metodikasi	301
Saidmuratov Shoxid Xusanovich, Ishmo'minov Bobur Botir o'g'li, Abduvohidova Madina Ilhomjon qizi, Matkomilova Feruza Xasan qizi	
Ergonomik yondashuv asosida registrator ofisi ish jarayonlarini modellashtirish va takomillashtirish	307
To'xtamurodov Azizbek Azimjon o'g'li	
Sport turlarini tasniflash va sport mashg'ulotlarini kompleks monitoring qilishning ilmiy-metodologik asoslari	311
Ilhomjon Axmedovich Tursunaliyev	

PSIXODIAGNOSTIK METODIKALAR ASOSIDA TALABALARNING XARAKTER AKSENTUATSIYASINING GENDER FARQLARINI O'RGANISH

Sh. Allanazarova

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti dotsenti

R. Janabaeva

Psixologiya mutaxassisligi 2-kurs magistranti

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada talabalik davrida xarakter aksentuatsiyasining gender farqlari psixodiagnostik metodlar asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotda yoshlarning individual-psixologik xususiyatlari, shaxs tuzilmasidagi aksentuatsiya turlari hamda ularning jinsga bog'liq o'ziga xos jihatlari o'rganiladi.

Kalit so'zlar: xarakter aksentuatsiyasi, gender farqlari, psixodiagnostika, talabalik davri, shaxs xususiyatlari, individual farqlar, temperament, psixologik tahlil, diagnostik metodlar, shaxs rivoji.

Abstract: This scientific article analyzes gender differences in character accentuation during student years based on psychodiagnostic methods. The study examines the individual psychological characteristics of young people, types of accentuation in personality structure, and their gender-related features.

Key words: character accentuation, gender differences, psychodiagnostics, student age, personality traits, individual differences, temperament, psychological analysis, diagnostic methods, personality development.

Аннотация: В данной научной статье анализируются гендерные различия акцентуации характера в студенческий период на основе психодиагностических методов. В исследовании изучаются индивидуально-психологические особенности молодежи, виды акцентуации в структуре личности, а также их особенности, связанные с полом.

Ключевые слова: акцентуация характера, гендерные различия, психодиагностика, студенческий возраст, личностные особенности, индивидуальные различия, темперамент, психологический анализ, диагностические методы, развитие личности.

KIRISH

Zamonaviy psixologiya fanida shaxsning individual xususiyatlarini chuqur o'rganish, ayniqsa uning xarakter tuzilmasi va undagi aksentuatsiya darajalarini aniqlash muhim ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi. Shaxsning psixologik portretini to'laqonli anglashda xarakter aksentuatsiyasi fenomeni alohida o'rin egallaydi. Chunki aksentuatsiya – bu shaxsning ayrim xarakter xususiyatlarining kuchaygan, lekin patologiya chegarasiga yetmagan shakli bo'lib, u insonning xulq-atvori, ijtimoiy moslashuvi hamda muomala jarayonida yaqqol namoyon bo'ladi.

Ayniqsa, talabalik davrida ushbu jihatlarni o'rganish dolzarb bo'lib, bu davr shaxs rivojining muhim bosqichi sifatida tavsiflanadi. Talabalik yoshi inson hayotida o'ziga xos psixologik, ijtimoiy va biologik o'zgarishlar bilan xarakterlanadi. Bu davrda shaxsning o'zini anglash jarayoni faollashadi, mustaqil fikrlash, qaror qabul qilish va ijtimoiy rollarni egallash jarayonlari jadallashadi. Shu bilan birga, turli xarakter aksentuatsiyalari ham aynan shu davrda aniqroq namoyon bo'la boshlaydi. Mazkur jarayonni chuqur tahlil qilish nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham muhim bo'lib, u yoshlar bilan ishlashda individual yondashuvni shakllantirish imkonini beradi. Shaxs rivojida gender omilining roli ham alohida e'tiborga loyiqdir. Erkak va ayol jinsiga mansub shaxslar o'rtasida psixologik xususiyatlar, emotsional reaksiyalar, ijtimoiy moslashuv darajasi hamda xarakter aksentuatsiyalarining namoyon bo'lishida sezilarli farqlar kuzatiladi. Shu sababli xarakter aksentuatsiyasini gender nuqtayi nazaridan o'rganish bugungi kunda psixologiya fanining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Gender farqlarini hisobga olgan holda olib borilgan tadqiqotlar shaxsning individual rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Psixodiagnostika esa mazkur muammoni o'rganishda asosiy vositalardan biri hisoblanadi. Psixodiagnostik metodlar yordamida shaxsning xarakter xususiyatlari, uning ichki psixologik holati, emotsional barqarorligi hamda individual farqlari aniqlanadi.

Zamonaviy psixodiagnostik metodikalarning qo'llanilishi natijalarining ishonchliligini oshiradi va ilmiy xulosalarning aniqligini ta'minlaydi. Shu bilan birga, turli metodikalar yordamida olingan natijalarni taqqoslash orqali xarakter aksentuatsiyasining gender jihatlarini yanada chuqurroq ochib beriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbek psixologiya ilmidagi ham shaxs psixologiyasi, uning individual xususiyatlari va rivojlanish omillarini o'rganishga qaratilgan tadqiqotlar keng olib borilgan. Xususan, shaxsning xarakter xususiyatlari, temperament va ijtimoiy muhit ta'siri masalalari ko'plab olimlar tomonidan tahlil qilingan. Bu borada olib borilgan ilmiy izlanishlar talabalik davrida psixologik xususiyatlarni aniqlash, ularni tahlil qilish va amaliyotga tatbiq etishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi [1:145].

Shuningdek, psixodiagnostika sohasida ishlab chiqilgan metodikalar va ularning qo'llanilishiga oid ilmiy qarashlar ham ushbu tadqiqotning metodologik asosini tashkil etadi. Psixodiagnostik tadqiqotlar orqali shaxsning ichki imkoniyatlari, uning ijtimoiy moslashuv darajasi hamda individual xususiyatlari aniqlanadi. Bu esa o'z navbatida ta'lim tizimida samarali psixologik xizmatni tashkil etish, talabalarning psixologik holatini barqarorlashtirish hamda ularning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash imkonini beradi [3:78].

Xarakter aksentuatsiyasi shaxs psixologiyasida muhim tushunchalardan biri bo'lib, u shaxsning ayrim xarakter xususiyatlarining nisbatan kuchli ifodalangan, lekin patologik darajaga yetmagan shaklini anglatadi.

Mazkur fenomen birinchi marta klinik va differensial psixologiya doirasida o'rganilgan bo'lsa-da, bugungi kunda u shaxsning ijtimoiy moslashuvi, kommunikativ xatti-harakatlari hamda emotsional barqarorligini tahlil qilishda keng qo'llanilmoqda. Ayniqsa, talabalik davrida xarakter aksentuatsiyasining namoyon bo'lishi yanada yaqqolroq ko'zga tashlanadi, chunki bu davr shaxsning psixologik jihatdan shakllanishi va mustaqil hayotga moslashuvi bilan chambarchas bog'liqdir. Talabalik davri o'ziga xos rivojlanish bosqichi sifatida shaxsning ichki imkoniyatlari va individual xususiyatlarini namoyon etish uchun qulay muhit yaratadi. Bu davrda yoshlar yangi ijtimoiy muhitga kiradi, mustaqil qarorlar qabul qilishni o'rganadi hamda turli psixologik bosimlarga duch keladi.

Natijada ularning xarakter aksentuatsiyalari kuchayishi yoki, aksincha, muvozanatlashuvi mumkin. Shu nuqtayi nazardan, aksentuatsiyalarni o'rganish nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham dolzarbdir, chunki bu jarayon talabalarning moslashuv darajasini aniqlash va ularga psixologik yordam ko'rsatishda muhim omil hisoblanadi. Xarakter aksentuatsiyasining turlari mavjud bo'lib, ular shaxsning emotsional, irodaviy va kommunikativ jihatlarida turlicha namoyon bo'ladi. Masalan, gipertimik, distimik, sikloid, affektiv-labil, pedantik, demonstrativ va boshqa aksentuatsiya turlari talabalarning kundalik faoliyatida, o'qishga bo'lgan munosabatida hamda ijtimoiy munosabatlarida o'z aksini topadi [2:87].

Har bir aksentuatsiya turi o'ziga xos xatti-harakat modeli bilan tavsiflanadi va bu holat shaxsning atrof-muhitga moslashuviga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Gender omili xarakter aksentuatsiyasining namoyon bo'lishida muhim determinantlardan biri hisoblanadi. Erkak va ayol jinsiga mansub talabalar o'rtasida psixologik xususiyatlar, hissiy reaksiyalar va xulq-atvor shakllari jihatidan sezilarli farqlar kuzatiladi.

TADDIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ayol talabalarda emotsional labillik, sezgirlik va ijtimoiy munosabatlarga yo'naltirilganlik yuqori darajada bo'lsa, erkak talabalarda mustaqillik, qat'iyatlilik hamda tashabbuskorlik ko'proq namoyon bo'ladi. Bu esa ayrim aksentuatsiya turlarining jinsga bog'liq ravishda turlicha ifodalanishiga olib keladi. Masalan, affektiv-labil va demonstrativ aksentuatsiyalar ko'proq ayol talabalar orasida uchrashi mumkin bo'lsa, gipertimik va qisman qo'zg'aluvchan tiplar erkak talabalarda ko'proq kuzatiladi. Biroq bu holat mutlaq qonuniyat emas, balki statistik tendensiya sifatida qaralishi lozim. Har bir shaxs individual xususiyatlarga ega bo'lib, aksentuatsiyalar ham turli omillar – tarbiya, ijtimoiy muhit, madaniy qadriyatlar va individual tajriba ta'sirida shakllanadi. Mazkur muammoni o'rganishda psixodiagnostik metodlar muhim o'rin tutadi. Psixodiagnostika shaxsning individual xususiyatlarini aniqlash, o'lchash va tahlil qilishga qaratilgan ilmiy-amaliy yo'nalish bo'lib, u turli testlar, so'rovnomalalar va eksperimental usullarni o'z ichiga oladi.

Xarakter aksentuatsiyasini aniqlashda keng qo'llaniladigan metodikalardan biri Leonhard–Shmishek so'rovnomasi bo'lib, u shaxsning asosiy aksentuatsiya tiplarini aniqlash imkonini beradi. Ushbu metodika yordamida olingan natijalar shaxsning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, uning xulq-atvorini prognoz qilish hamda psixologik tavsiyalar ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, boshqa psixodiagnostik metodlar – shaxs so'rovnomalari, temperamentni aniqlash testlari, emotsional barqarorlikni baholash usullari ham kompleks tahlilni amalga oshirish imkonini beradi [8:69].

Kompleks yondashuv orqali olingan natijalar yanada ishonchli bo'lib, ular asosida chuqur ilmiy xulosalar chiqarish mumkin. Ayniqsa, gender farqlarini aniqlashda bir nechta metodikalarni uyg'unlashtirib qo'llash muhim hisoblanadi, chunki bu turli psixologik ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash imkonini beradi. Psixodiagnostik tadqiqot natijalarini tahlil qilishda statistik metodlardan foydalanish ham alohida ahamiyatga ega. Olingan ma'lumotlarni miqdoriy jihatdan qayta ishlash orqali gender guruhlar o'rtasidagi farqlarni aniqlash, ularning ishonchlilik darajasini baholash va umumlashtirilgan xulosalar chiqarish mumkin. Bu esa tadqiqotning ilmiy asoslanganligini ta'minlaydi hamda uning amaliy ahamiyatini oshiradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqot talabalik davrida xarakter aksentuatsiyasining gender farqlarini psixodiagnostik metodlar asosida o'rganishga bag'ishlandi. Tadqiqot jarayonida shaxsning individual-psixologik xususiyatlari, aksentuatsiya turlarining namoyon bo'lish xususiyatlari hamda ularning jinsga bog'liq jihatlari kompleks tarzda tahlil qilindi. O'rganishlar natijasida shuni ta'kidlash mumkinki, talabalik davri shaxs rivojining muhim bosqichi bo'lib, aynan shu davrda xarakter aksentuatsiyalari yanada yaqqolroq namoyon bo'ladi. Bu esa yoshlarning ijtimoiy moslashuvi, emotsional barqarorligi va xulq-atvoriga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli ushbu davrda aksentuatsiyalarni aniqlash va tahlil qilish psixologik xizmatni samarali tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari gender omilining xarakter aksentuatsiyasiga sezilarli ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Jumladan, ayol talabalarda emotsional sezgirlik, labillik va ijtimoiy munosabatlarga yo'naltirilganlik yuqoriroq darajada namoyon bo'lishi kuzatildi.

Erkak talabalarda esa mustaqillik, qat'iyatlilik va faol tashabbuskorlikka xos bo'lgan aksentuatsiya xususiyatlari ustunlik qilishi aniqlandi. Biroq ushbu farqlar individual xususiyatlar va ijtimoiy omillar ta'sirida turlicha namoyon bo'lishi mumkinligi ham qayd etildi. Psixodiagnostik metodlardan foydalanish tadqiqotning ilmiy asoslanganligini ta'minladi. Xususan, standartlashtirilgan test va so'rovnomalar yordamida olingan natijalar shaxsning xarakter tuzilmasini chuqur tahlil qilish imkonini berdi. Kompleks yondashuv asosida qo'llanilgan metodikalar gender farqlarini aniqlashda yuqori samaradorlikka ega ekanligi bilan ajralib turdi. Shu bilan birga, psixodiagnostik natijalarni statistik jihatdan qayta ishlash orqali ilmiy xulosalarning ishonchligi ta'minlandi.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundan iboratki, uning natijalari oliy ta'lim muassasalarida psixologik xizmat faoliyatini takomillashtirishda, talabalar bilan individual ishlash strategiyalarini ishlab chiqishda hamda profilaktik psixologik dasturlarni yaratishda qo'llanishi mumkin. Ayniqsa, gender xususiyatlarini hisobga olgan holda yondashuvni tashkil etish talabalarning psixologik holatini barqarorlashtirish va ularning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, mazkur tadqiqot kelgusida olib boriladigan ilmiy izlanishlar uchun muhim nazariy va metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Kelajakda xarakter aksentuatsiyasining boshqa yosh bosqichlaridagi namoyon bo'lishi, uning ijtimoiy omillar bilan o'zaro bog'liqligi hamda turli madaniy muhitlarda ifodalanish xususiyatlarini o'rganish maqsadga muvofiqdir.

XULOSA

Umuman olganda, talabalik davrida xarakter aksentuatsiyasining gender farqlarini psixodiagnostik jihatdan o'rganish shaxs psixologiyasini chuqurroq anglash, ta'lim tizimida samarali psixologik yondashuvlarni ishlab chiqish va yoshlarning barkamol rivojlanishini ta'minlashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. G'oziyev E. G'. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2002. – 232 b.
2. Личко А. Е. Психопатии и акцентуации характера у подростков. – Санкт-Петербург: Питер, 2020. – 304 с. – ISBN 978-5-4461-0925-8.
3. Nishonova Z. T. Psixodiagnostika va eksperimental psixologiya. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2011. – 192 b.
4. Берн Ш. Гендерная психология: законы мужского и женского поведения. – Санкт-Петербург: Прайм-Еврознак, 2017. – 320 с. – ISBN 978-5-93878-520-5.
5. Shoumarov G'. B. (tahriri ostida). Oila psixologiyasi. – Toshkent: Sharq, 2008. – 208 b.
6. Karimova V. M. Oila psixologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2007. – 192 b.
7. G'aniyeva H. Psixodiagnostika asoslari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2012. – 180 b.
8. Safaev N. S., Mirashirova N. A., Odilova N. G. Umumiy psixologiya: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2014. – 300 b.
9. Хаирова Р. Р., Газизова Р. Р. Взаимосвязь типа акцентуации характера и профессиональной направленности у старших подростков // Академическая публицистика. – 2017. – № 5. – С. 127–130. – ISSN 2541-8076.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.